

Audit van de Waalse energiec commissie

Op 2 februari 2022 keurde het Waals Parlement een resolutie goed waarmee het aan het Rekenhof vroeg een auditverslag op te stellen over de Waalse energiec commissie (Cwape). Het verslag is opgebouwd rondom de vijf vragen van het Parlement.

1. Stroken de opdrachten en de activiteiten van de Waalse energiec commissie met die van een energiesectorregulator?

De opdrachten van de Waalse energiec commissie zijn op te delen in twee grote categorieën. De eerste omvat de regulerende opdrachten beoogd in de Europese richtlijnen voor gas en elektriciteit. Ze houden voornamelijk verband met de rol van de energiec commissie als toezichthouder en controleorgaan.

De tweede categorie betreft de opdrachten waarmee de energiec commissie wordt belast vanwege haar deskundigheid en haar onafhankelijkheid, zoals adviezen formuleren in het kader van de goedkeuring van regelgevende teksten.

Het concept van « regulator » is niet als dusdanig gedefinieerd in de Europese en Belgische wetgeving. Een regulator definieert zich in de praktijk door zijn bevoegdheden en door de opdrachten waarmee hij bij wet is belast. In dit geval stelt het Rekenhof vast dat de regulerende opdrachten van de energiec commissie stroken met de opdrachten van de andere energiemarktregulators.

De opdrachten van de Waalse energiec commissie evolueren echter constant. De keuzes van de wetgever in verband met de reikwijdte van bepaalde opdrachten en taken hebben onvermijdelijk een impact op de budgettaire middelen die naar de energiec commissie vloeien.

In dat verband stelt het Rekenhof vast dat noch de wetgever, noch de Waalse energiec commissie in staat zijn alle opdrachten van de commissie en de middelen die daarvoor moeten worden ingezet, eenvoudig en performant te monitoren.

2. Is de manier waarop de Waalse energiec commissie wordt gefinancierd een garantie voor de onafhankelijkheid van de regulator?

Volgens het Europese recht moet de energieregulator een hoge mate van onafhankelijkheid hebben ten aanzien van de uitvoerende en de wetgevende macht. Sinds 2020 is het niet langer de uitvoerende macht die toezicht uitoefent op de Waalse energiec commissie, maar de subcommissie voor toezicht op de Waalse energiec commissie van het Waals Parlement, wat een stap vooruit is.

De huidige regels voor de financiering van de Waalse regulator nemen over het algemeen het onafhankelijkheidsbeginsel in acht, maar de goedkeuring van de begroting van de regulator door het Parlement blijft een complexe aangelegenheid.

Het Rekenhof is van oordeel dat de financiering van de regulator niet in zijn globaliteit wordt opgevat en dat ze niet eenvoudig, flexibel en dus stabiel genoeg is in een context die nochtans voortdurend evolueert.

3. Heeft de Waalse energiec commissie bepaald welke bevoegdheden en welke middelen er nodig zijn om haar opdrachten te vervullen en beschikt ze over die bevoegdheden en middelen?

In de voorbije jaren heeft de Waalse energiec commissie gedetailleerde en beargumenteerde nota's bezorgd aan de regering en aan het Parlement. Daarin verantwoordt ze haar behoeften aan personele en budgettaire middelen en vestigt ze de aandacht op de gevolgen, mocht er beslist worden geen gevolg te geven aan haar verzoeken. Ze toont echter onvoldoende het verband aan tussen de nieuwe opdrachten van de commissie en de bijkomende werklast die daarmee gepaard gaat.

Om na te gaan of de Waalse energiec commissie over voldoende middelen beschikt, heeft het Rekenhof de situatie van de Waalse commissie vergeleken met die van haar Vlaamse tegenhanger, de Vreg (Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt). De verwantschap tussen beide regulators als marktspeler (leveranciers, netbeheerders, enz.) en in termen van opdrachten weerspiegelt zich in hun globale effectieven, die vergelijkbaar zijn. Wat het budget betreft, komt het Rekenhof tot de conclusie dat de Waalse energiec commissie in vergelijking met de Vreg geen overschot aan middelen heeft in verhouding tot haar opdrachten.

Volgens het Rekenhof zullen vragen om bijkomend personeel de komende jaren ook gegrond zijn, gezien de opdrachten van de Waalse energiec commissie, de evolutie van die opdrachten en de vergelijking met de Vreg.

4. Worden de middelen van de Waalse energiec commissie doeltreffend aangewend?

De jaarverslagen van de Waalse energiec commissie omvatten cijfers (aantal geformuleerde adviezen, aantal genomen beslissingen, aantal opgemaakte verslagen en uitgevoerde analyses, aantal ontvangen klachten, enz.) maar die kunnen niet worden beschouwd als resultaats- of opvolgingsindicatoren.

Wat de aanwending van het budget betreft, is het zo dat de barema's van de medewerkers van de Waalse energiec commissie hoger liggen dan die van de ambtenaren van het Waals bestuur en zelfs hoger dan die van deskundigen bij de Vreg. In personeelsadvertenties verwijst de Waalse energiec commissie echter niet naar de aantrekkelijke verloning en laat ze dus een kans schieten om zich te positioneren in een concurrentiële arbeidsmarkt.

De Waalse energiec commissie maakt beperkt gebruik van externe ondersteuning (enkel in het kader van gerichte, technische en complexe vragen van sommige studies). Het zou inderdaad op langere termijn voor de Waalse energiec commissie minder efficiënt kunnen blijken intern over die resources te beschikken.

Om haar budgetbeheer te optimaliseren, zoekt de Waalse energiec commissie naar besparingen en streeft ze ernaar de kosten te drukken die ze te hoog acht. Daarom overweegt ze mogelijke synergieën en schaalvoordelen door samen te werken met de Waalse overheidsdienst (SPW). De subcommissie voor toezicht is geen voorstander van dergelijke samenwerkingen omdat ze afbreuk zouden kunnen doen aan de onafhankelijkheid van de Waalse energiec commissie ten

aanzien van de Waalse overheidsdienst SPW en dus ten aanzien van de regering. Die redenering is echter veeleer gebaseerd op een interpretatie van het onafhankelijkheidsbeginsel en op een opportuniteitskeuze dan op een duidelijk bij rechte ingesteld verbod.

Er zijn ook meer doorgedreven synergieën tussen gewestelijke regulators of met Waalse instellingen mogelijk of ter studie. Op het vlak van communicatie zouden informatiecampagnes die een gemeenschappelijk belang hebben, kunnen worden gecoördineerd tussen de regulator en de gewestelijke overheid.

Tot slot behandelt de Waalse energielcommissie de klachten van Waalse burgers over leveranciers, terwijl de klachten van Vlaamse burgers terecht komen bij de federale ombudsman. De beslissing om binnen de Waalse energielcommissie een gewestelijke ombudsdienst op te richten om die klachten te behandelen, leidt tot kosten ten laste van de Waalse begroting terwijl die kosten in Vlaanderen ten minste voor een deel worden afgewenteld op de energiebedrijven.

5. Hebben de Waalse energielcommissie en het Parlement een internecontrolesysteem en processen ingesteld die de onafhankelijkheid, de onpartijdigheid en de transparantie van de Waalse energielcommissie waarborgen?

Sinds de wetgevende macht instaat voor het toezicht op de Waalse energielcommissie, wordt globaal voldaan aan de voorwaarden die een onafhankelijke, onpartijdige en transparante werking garanderen, ook al zijn er nog bepaalde specifieke probleempunten.

De hoge mate van onafhankelijkheid die de regulator geniet, is gekoppeld aan de verplichting tot transparantie en aan de verplichting om een verslag op te stellen over de uitvoering van de begroting. Diverse wetteksten en regelgevende teksten verplichten de commissie om een reeks documenten op te stellen en aan het Waals Parlement te bezorgen. Het Rekenhof stelt vast dat de commissie die verplichtingen in acht neemt en dat de hoorzittingen die moesten plaatsvinden voor de subcommissie voor toezicht effectief hebben plaatsgevonden.

De interne controle die werd ingesteld binnen de Waalse energielcommissie voldoet aan de decretale en reglementaire vereisten.

De subcommissie van het Waals Parlement meent evenwel niet over de nodige informatie te beschikken om haar rol van toezichthouder te kunnen vervullen.

Daarom heeft het Rekenhof diverse bestuurssystemen geanalyseerd die het toezicht door de subcommissie zouden kunnen ondersteunen en faciliteren. In het directiecomité van de Waalse energielcommissie zouden niet-uitvoerende bestuurders kunnen zetelen om enerzijds onpartijdige en objectieve adviezen te verstrekken aan de leden van het directiecomité en anderzijds toezicht en controle uit te oefenen en verslag uit te brengen bij het Parlement, onder meer bij de goedkeuring van de begroting.

De rol van niet-uitvoerend bestuurder zou kunnen worden toevertrouwd aan waarnemers van het Parlement die de vergaderingen van het directiecomité kunnen bijwonen met raadgevende stem. Vooralsnog zijn er twee waarnemers van de regering aangeduid, maar geen waarnemers van het Parlement.

Op basis van die vaststellingen heeft het Rekenhof aanbevelingen geformuleerd die zich richten tot de Waalse energielcommissie, tot de subcommissie voor toezicht op de Cwape en tot de Waalse regering.